

Received: 21-02-2023
Revised: 08-05-2023
Accepted: 18-05-2023

การเรียนรู้ตลอดชีวิต: แนวทางการส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนด้านการศึกษา และบทบาทของสถาบันอุดมศึกษา

Lifelong Learning: An Approach to Sustainable Development Goal in Education and the Role of Higher Education Institutions

ดวงเดือน แสงแพรว^{*.1}

Duangduean Saengpraew

duangduean.sae@mahidol.ac.th

ภาวิรัช พรหมเพศ¹

Pawirat Prompes

pawirat.pro@mahidol.ac.th

บทคัดย่อ

การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองในการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดของมนุษย์ที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย เป็นเป้าหมายสำคัญด้านการศึกษาที่เน้นพัฒนาคนให้เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตที่สามารถเปลี่ยนแปลงสังคมตามแนวทางของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน การเปลี่ยนแปลงสำคัญในปัจจุบัน คือ 1) ตลาดแรงงานแบบดิจิทัล และ 2) การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ ทำให้ผู้สูงอายุยังต้องเรียนรู้ พัฒนาทางอาชีพ และฝึกใช้เทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มโอกาสการทำงานซึ่งทำให้มีรายได้ สถาบันอุดมศึกษาจึงต้องปรับบทบาทเป็น *สถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต* มุ่งส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับทุกคนอย่างครอบคลุมและเท่าเทียมกัน โดยมี *การเรียนรู้แบบยืดหยุ่น* นอกจากการเรียนในระบบปกติ เพื่อตอบสนองความต้องการเรียนรู้ของคนในทุกช่วงวัยและพัฒนาคนได้ตอบโจทย์ความต้องการ 1) หลักสูตรต้องร่วมมือกับภาคอุตสาหกรรมและขยายการมีส่วนร่วมกับสังคมทุกภาคส่วน 2) ใช้เกณฑ์ประกันคุณภาพสร้างความมั่นใจว่าการเรียนรู้มีคุณภาพและเป็นประโยชน์ ส่งผลต่อความน่าเชื่อถือ 3) จัดหาแหล่งเงินทุนอย่างเพียงพอ 4) พัฒนาคณาจารย์ที่ช่วยผลักดันให้เป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต และ 5) ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอย่างทั่วถึง ในการเรียนรู้ ผู้เรียนควรได้รับการปลูกฝังคุณลักษณะเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตตั้งแต่การศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง และทักษะด้านการคิด ซึ่งต้องตัดสินใจและแก้ไขปัญหา กระทั่งเข้าเรียนในระดับอุดมศึกษา ผู้เรียนเริ่มเป็นผู้ใหญ่จะมีประสบการณ์มากขึ้น พร้อมเรียนรู้ โดยตระหนักได้ว่าสิ่งไหนสำคัญต่อตนเอง นำมาสู่การมีส่วนร่วมในทุกมิติของการเรียนรู้ ซึ่งส่งผลต่อการเรียนรู้แบบยืดหยุ่นของสถาบันอุดมศึกษาและการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีคุณภาพที่จะพัฒนาประเทศสู่ความยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ: การเรียนรู้ตลอดชีวิต, เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน, สถาบันอุดมศึกษา

^{*} Corresponding Author

¹ ฝ่ายการศึกษา วิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยมหิดล

The Office of Educational Affairs, Mahidol University International College

Abstract

Lifelong learning is a self-learning process in human survival adaptation to change from birth to death. It's an important goal of education aiming at developing individual to be a lifelong learner who contributes to changes through approaches to the sustainable development goals. The current major changes are 1) the digital labor market and 2) the full participation in the aging society; which makes elderly individuals still need to learn, develop their professional skills, and continuously practice using technology to increase employment opportunities, leading to income generation. Therefore, higher educational institutions must adapt their roles to become lifelong learning institutions, promoting lifelong learning for everyone comprehensively and equitably. This includes flexible learning options beyond traditional classroom settings to meet the learning needs of individuals at all stages of life and to address evolving demands. It is essential to 1) have the curriculum collaborating with the industry sector and then expand participation across all sectors of society; 2) use quality assurance criteria to ensure confidence in the quality and efficiency of learning 3) make the credibility to increase the chances of securing funding 4) develop personnel to promote lifelong learning institutions and 5) promote the widespread use of technology for education. Learners should be cultivated from basic education with the attributes of lifelong learners; self-directed learning and critical thinking skills that must enable them to make decisions, and solve problems. When entering to higher education and gaining more experiences, readiness to learn, becoming aware of what is essential to them, leading them to active participation in all dimensions of learning. This contributes positively to the flexible learning environment of higher education institutions and fosters quality lifelong learners who can contribute to the sustainable development of the country.

Keywords: Lifelong Learning, Sustainable Development Goal, Higher Education Institutions

บทนำ

ด้วยโลกเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว โดยเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวัน สิ่งที่เคยทำแล้วเป็นประโยชน์หรือความรู้ในอดีตกลายเป็นสิ่งล้าสมัยซึ่งบางอย่างไม่สามารถนำมาใช้ได้อีกในปัจจุบัน กระบวนการดำเนินชีวิตของคนในสังคมจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอด นำมาซึ่งแนวทางการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้และการปรับตัวเข้าหาสิ่งใหม่ (Organization for Economic Co-operation and Development [OECD], 2007) เพื่อให้สามารถแก้ปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่และเท่าทันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

การศึกษาเป็นประเด็นหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ความยั่งยืนทางการศึกษาจึงได้รับการบรรจุเป็นเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ขององค์การสหประชาชาติ (United Nation, 2019) โดยการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นเป้าหมายสำคัญที่หลายประเทศให้ความสำคัญและสอดรับนโยบายเป็นเป้าหมายที่ 4 การศึกษาที่มีคุณภาพสำหรับทุกคน ไม่ว่าจะเป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ต่างต้องได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน และได้รับการส่งเสริมให้มีทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งจะช่วยให้อยู่รอดในสังคมที่เต็มไปด้วยข้อมูลข่าวสาร ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และการใช้นวัตกรรม (Power & Maclean, 2013)

ประเทศไทยมีแนวทางการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๓ และ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๖๒ เน้นส่งเสริมให้ผู้เรียนทุกคนสามารถพัฒนาได้ตามธรรมชาติเต็มตามศักยภาพ โดยแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๗๙ มีเป้าหมายมุ่งการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งในปัจจุบันประเทศได้ปรับ

เข้าสู่ Thailand 4.0 มุ่งขับเคลื่อนประเทศสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน การศึกษาไทยในยุค 4.0 (Education 4.0) จะช่วยเตรียมคนให้เติบโตเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ สร้างคนให้พร้อมที่จะเรียนรู้ มีทักษะชีวิต มีคุณธรรม และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (Chancharoen, 2019) นับเป็นความท้าทายสำหรับสถาบันอุดมศึกษาในการจัดแนวทางส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีคุณภาพให้กับผู้เรียนสอดคล้องตามความต้องการของสังคม โดยในบทความนี้ ผู้เขียนขอเสนอประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

“การเรียนรู้ตลอดชีวิต” คืออะไร

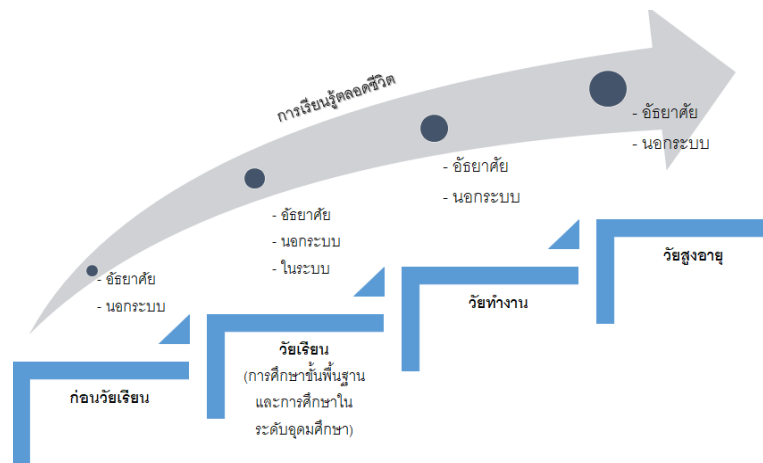
การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เริ่มต้นจากตนเอง มีรากฐานมาจากการเรียนรู้และการใช้ชีวิตในบริบทต่างๆ (UNESCO Institute for Lifelong Learning, 2022) เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย (Kaplan, 2016) เพื่อเติมเต็มเป้าหมายส่วนบุคคล พัฒนาความรู้ หรือทักษะในการทำงาน (Power & Maclean, 2013)

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม ในมาตราที่ ๑๕ การจัดการศึกษามี 3 ลักษณะ คือ 1) การเรียนรู้ในระบบ (Formal Education) 2) การเรียนรู้นอกระบบ (Non-formal Education) และ 3) การเรียนรู้ตามอัธยาศัย (Informal Education) ดังนี้

ลักษณะการเรียนรู้		
ในระบบ	นอกระบบ	ตามอัธยาศัย
- มีกรอบระยะเวลาของการศึกษา การศึกษาเต็มเวลา - มีการกำหนดโครงสร้างหลักสูตร การวางแผน ตลอดจนการประเมินผลอย่างชัดเจน - การศึกษาขั้นพื้นฐาน และ การศึกษาในระดับอุดมศึกษา (โรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัย)	- กิจกรรมเสริมการเรียนรู้เสริมหลักสูตร - มีการยืดหยุ่นในทุกขั้นตอน กำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลา ของการศึกษา การวัดและการประเมินผล เพื่อให้เหมาะสมกับ สภาพปัญหาและความต้องการ ของแต่ละบุคคลหรือกลุ่ม - หลักสูตรระยะสั้น สัมมนา การอบรม	- เลือกเรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ - เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้ตลอดเวลา เป็นการเรียนรู้ตามธรรมชาติ และแรงจูงใจตนเอง ไม่มีหลักสูตร ไม่มีเวลาเรียนแน่นอน ไม่จำกัดอายุ - การพัฒนาตนเองและการเติมเต็มตนเอง ตามความต้องการ โอกาส ความพร้อม และ ศักยภาพในการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล

ภาพที่ 1 ลักษณะการเรียนรู้: การเรียนรู้ในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย

การเรียนรู้ในระบบ มี 2 ระดับ คือ การศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาในระดับอุดมศึกษา มีการกำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน ในขณะที่ การเรียนรู้นอกระบบ มีความยืดหยุ่นในทุกขั้นตอน โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม ส่วน การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อม และโอกาส โดยเรียนรู้จากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อ หรือแหล่งความรู้อื่นๆ (Office of the National Education Commission, 2003) อาจเป็นการเรียนรู้ในชีวิตประจำวัน ไม่มีหลักสูตร ไม่มีเวลาเรียนที่แน่นอน และไม่จำกัดอายุ (Office of the Non-formal and Informal Education, 2008)

ภาพที่ 2 การเรียนรู้ในแต่ละช่วงวัยของชีวิต

จากการเรียนรู้ทั้ง 3 ลักษณะ การเรียนรู้ของบุคคลสามารถเกิดขึ้นได้ตลอดชีวิต กล่าวคือ เมื่อเริ่มต้นของชีวิตตั้งแต่วัยเด็ก ก่อนเข้าเรียน บุคคลได้เรียนรู้เพื่อมีพัฒนาการทางร่างกายและทักษะสำคัญ เพื่อสามารถดำรงชีวิตและเข้าเรียนได้ในระบบตาม สถานศึกษา ซึ่งเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาในระดับอุดมศึกษา กระทั่งเรียนจบได้รับปริญญาบัตร แต่นั่นยังไม่ได้เป็นการ สิ้นสุดการเรียนรู้ของชีวิต เพราะเมื่อเข้าทำงาน บุคคลยังจำเป็นต้องพัฒนาตนเองเพื่อยกระดับทักษะที่มีให้ดีขึ้นกว่าเดิม หรือสร้าง ทักษะเฉพาะด้านที่เจาะจงและจำเป็นต่อการทำงานขึ้นมาใหม่ เพื่อให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วยการเรียนรู้ นอก ระบบซึ่งใช้ระยะเวลาสั้นๆ และมีความยืดหยุ่น เป็นการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลหรือองค์กร โดยตลอดเส้นทางในการดำรงชีวิตตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย การเรียนรู้ยังสามารถเกิดขึ้นได้ เพราะการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นตลอดเวลา การเรียนรู้ตามอัยาศัยจึงเข้ามาช่วยเพิ่มโอกาสการเรียนรู้ เพื่อเติมเต็มเป้าหมายตามความถนัด ความสนใจ ความพร้อม และ ศักยภาพการเรียนรู้ที่มีอยู่ โดยเทคโนโลยีในปัจจุบันได้ช่วยผู้เรียนให้สามารถเข้าถึงแหล่งความรู้ต่างๆ ได้ง่ายขึ้น ไม่ว่าจะอยู่ใน สถานที่ใด การเรียนรู้จึงกระทำได้สะดวกและรวดเร็วมากขึ้น

ทำไมต้อง “เรียนรู้ตลอดชีวิต”

สิ่งมีชีวิตมีการปรับตัวเองต่อการเปลี่ยนแปลง การปรับตัวของมนุษย์ที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ซึ่งไม่สามารถใช้สิ่งที่ เรียนมาจากการอดีตได้อีกต่อไป จึงเป็นการตระหนักเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต การเปลี่ยนเข้าสู่ยุคอุตสาหกรรม 4.0 นำมาสู่การ เปลี่ยนจากการใช้แรงงานมาเป็นการใช้ทักษะและความรู้ที่มีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลระดับสูงเข้ามาเชื่อมในกระบวนการผลิต แรงงาน ถูกแทนที่ด้วยเครื่องจักรกล ในขณะที่วัยเกษียณที่มีงานลักษณะใหม่ ๆ เกิดขึ้น เป็นการเปลี่ยนแปลงกลไกเชิงฐานรากทางเศรษฐกิจและ สังคมที่กระทบต่อทุกสิ่ง ทำให้คนต้องปรับตัวและองค์กรต้องปรับโครงสร้างให้ทันตามความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและ นวัตกรรมเพื่อความอยู่รอด โดยต้องสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองและสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ได้อย่างต่อเนื่องในลักษณะที่คล้ายกับการได้ คลื่นแห่งการเปลี่ยนแปลง เพื่อไม่ให้จมน้ำ (Beairisto, 2000) ผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตจะแสวงหาความรู้ด้วยความสมัครใจจากแรงจูงใจ ภายในตนเอง เพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันและโอกาสในการทำงาน

นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยที่กำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged Society) (Department of Older Persons, 2021) โดยคนมีอายุยืนนานมากขึ้น อายุคาดเฉลี่ยที่เพิ่มขึ้น ถึง 80-90 ปี หรือมากกว่านั้น ส่งผลให้ การพึ่งพา ผู้สูงอายุ มีจำนวนเพิ่มสูงขึ้น ในขณะที่สัดส่วนของคนวัยทำงานที่มีอายุระหว่าง 15-60 ปีมีจำนวนลดลง เพราะอัตราการเกิดใหม่ ลดลง แรงงานจึงกลายเป็นสิ่งมีค่ามากและต้องจัดเตรียมไว้สำหรับคนสูงอายุด้วย แนวทางเดียวที่จะรักษาปริมาณและคุณภาพของ แรงงานไว้ได้ คือ การสร้างระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยในอนาคตอายุเกษียณอาจต้องปรับเพิ่มขึ้นเป็น 75-80 ปี ซึ่งเมื่อสิ่งนี้ เกิดขึ้น ความรู้ที่ผู้สูงอายุเคยได้รับจากศึกษาในระบบจะล้าสมัยและไม่สามารถนำไปใช้ได้ทั้งหมด คนวัยทำงานจึงต้องคอยพัฒนา

ตนเองให้เกิดความเชี่ยวชาญทั้งด้านที่ตนถนัดและด้านใหม่ๆ มิฉะนั้นแล้วจะเกิดความไม่มั่นใจในการดำรงชีวิตในวันข้างหน้า เช่นเดียวกับเมื่อเป็นผู้สูงอายุก็จะต้องหมั่นพัฒนาตนเองให้มีความสามารถ และเรียนรู้มากขึ้นเพื่อให้มีทักษะและข้อมูลมากเพียงพอ รวมทั้งพัฒนาใช้เทคโนโลยีเพื่อ *เพิ่มคุณภาพชีวิต* เพราะหากไม่เรียนรู้ การดำรงชีวิตจะกลายเป็นเรื่องยากลำบาก อีกทั้งต้องเรียนรู้ที่จะ *รักษาสภาพร่างกายและจิตใจให้ดี* ควบคู่กันไป เพื่อคงความแข็งแรง และไม่ให้อายุยืนยาวเกินไป โดยเฉพาะเมื่อสูงวัย (Ates & Alsai, 2012)

การเรียนรู้ตลอดชีวิตจึงเป็นการที่บุคคลในวัยต่างๆ พยายามเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองให้อยู่รอดในสภาพการณ์ทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยหนึ่งในเหตุผลสำคัญ คือ การเพิ่มโอกาสในการทำงาน ซึ่งทำให้มีรายได้ เพราะความมั่นคงในการทำงานและการมีรายได้สำคัญต่อการดำรงชีวิต ยิ่งบุคคลเรียนรู้ที่จะพัฒนาตนเองมากเท่าไร ก็ยิ่งสะท้อนให้เห็นว่าบุคคลนั้นมีความรู้ ความสามารถ และคุณสมบัติ ซึ่งเป็นที่ต้องการ ส่งผลให้มีรายได้สูงขึ้น (Maclean & Wilson, 2009) และเมื่อคนในสังคมมีรายได้จากการทำงาน ก็จะนำไปสู่การพัฒนาสังคมในด้านอื่นๆ ด้วย การเรียนรู้ตลอดชีวิตจึงเป็นการช่วยบรรเทาความยากจน ที่หลายองค์กรได้ลงทุนอย่างจริงจังเพื่อเพิ่มผลผลิตของแรงงาน (OECD, 2007) ซึ่งสำคัญต่อการพัฒนาประเทศให้เติบโตอย่างยั่งยืนและนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีของพลเมือง

ความสัมพันธ์ของ “การเรียนรู้ตลอดชีวิต” และ “เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนด้านการศึกษา”

การเรียนรู้ตลอดชีวิตเปรียบเสมือน “ถนนที่ไม่มีปลายทางสิ้นสุด” ซึ่งสำคัญต่อการพัฒนาบุคคลและสังคม (Kaplan, 2016) แม้การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย แต่การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพจะสัมพันธ์กับคุณลักษณะของการเรียนรู้ที่มีประสบการณ์และวุฒิภาวะแบบผู้ใหญ่ (Knowles, 1980) คือ 1. *สามารถชี้แนะตนเอง* มีส่วนร่วมในทุกมิติของกระบวนการเรียนรู้ 2. *คุณภาพของประสบการณ์* ประสบการณ์มากขึ้นตามวุฒิภาวะของผู้เรียน 3. *พร้อมที่จะเรียนรู้* ผู้เรียนพร้อมที่จะเรียนรู้ เมื่อเห็นว่าสิ่งนั้นสำคัญหรือจำเป็นต่อตนเอง (Pattaragoranan, 2014) 4. *ใช้ปัญหาเป็นศูนย์กลาง* การเรียนรู้จากปัญหาเป็นสิ่งที่ใกล้เคียงที่สุดที่สามารถนำความรู้ไปใช้ได้ทันที ในระหว่างการเรียนรู้ที่แม่ไม่ได้อยู่ในห้องเรียน ผู้เรียนจะคอยหมั่น 1. *อยากรู้* ถามและสงสัยอย่างต่อเนื่อง 2. *ทำความเข้าใจเชิงลึก* ตระหนักในข้อสมมติฐานแม่ไม่ได้มีการกล่าวไว้ 3. *ข้อสงสัย* มุ่งมั่นทำความเข้าใจสิ่งต่างๆ ตามที่เป็นจริง 4. *กล้าหาญ* สามารถยอมรับความคลุมเครือ ความขัดแย้ง และเริ่มการเปลี่ยนแปลง และ 5. *มองในแง่ดี* คาดหวังผลในเชิงบวก (Vaill, 1996) อุปนิสัยเหล่านี้ล้วนทำให้ผลลัพธ์ของการเรียนรู้มีคุณภาพและพัฒนาเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตที่สามารถริเริ่มได้ด้วยตัวเอง เป็นแรงจูงใจจากภายใน โดยไม่ต้องมีใครมาบังคับ ผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตจะเปิดรับที่จะเรียนรู้สิ่งต่างๆ ทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ (Knapper & Cropley, 2000) เพื่อบูรณาการใช้ความรู้และกลยุทธ์ในการแก้ไขปัญหา เพราะการเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตที่เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา

เป้าหมายด้านการศึกษาในปัจจุบันเน้นพัฒนานคนให้มีสมรรถนะเพื่อตอบโจทย์การพัฒนาประเทศ โดยมีเป้าหมายสูงสุด คือ การเปลี่ยนแปลงสังคมตามแนวทางของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) พัฒนาคอนให้เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตที่สามารถรับมือกับปัญหาและความท้าทายทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับโลกที่มีแนวโน้มจะรุนแรงขึ้น (United Nation, 2022) การเรียนรู้ตลอดชีวิตจึงเป็นส่วนสำคัญที่ภาคการศึกษาจะต้องผลักดันให้เกิดกับทุกคนเพื่อนำพาสังคมไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน โดยได้รับการบรรจุในเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ 4 คือ การศึกษาที่มีคุณภาพ มุ่งสร้างหลักประกันให้ทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุมและเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Centre for SDG Research and Support: SDG Move, 2016) โดยสถาบันอุดมศึกษาในฐานะศูนย์กลางทางความรู้มีความรับผิดชอบโดยตรงในการพัฒนานคนให้ตอบโจทย์ด้านการพัฒนาและความต้องการของสังคมในการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต ด้วยการออกแบบการเรียนรู้ที่ฝึกผู้เรียนให้มีประสบการณ์และสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงที่จะนำพาสังคมไปสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

จากการศึกษาของ UNESCO Institute for Lifelong Learning (2022) พบว่า ผู้จบการศึกษาขั้นพื้นฐานจะกลายเป็นแรงงานสำคัญ ส่งผลต่อการสร้างผลผลิตและรายได้ของประเทศ ในขณะที่ ผู้จบการศึกษาในระดับอุดมศึกษา เป็นผู้มีความรู้ใน

ระดับสูงขึ้น จะกลายเป็นคนทำงานที่นำความรู้ไปใช้พัฒนาด้านต่างๆ ส่งผลต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจ-สังคมของประเทศ การรักษาคนให้อยู่ในระบบการศึกษาและเพิ่มโอกาสการเข้าถึงการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษาจึงนำไปสู่การขยายสถานะทางสังคม ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาในระดับใด หากยิ่งคนในสังคมได้เรียนรู้ สังคมนั้นก็จะยิ่งเต็มไปด้วยความรู้ และกลายเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ในที่สุด ซึ่งสร้างความยั่งยืน โดยสามารถเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพได้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน ซึ่งสร้างโอกาสให้แก่ทุกคน การศึกษาที่แท้จริงจึงไม่ควรถูกจำกัดแค่เฉพาะในโรงเรียน แต่ควรให้ครอบคลุมถึงการศึกษาออกโรงเรียน และตามอัธยาศัยด้วย โดยให้สามารถเลือกเรียนได้ตามรูปแบบที่ตนต้องการ ยืดหยุ่นได้ตามโอกาส ผ่านช่องทางที่หลากหลาย ด้วยการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยเปิดโอกาสให้คนทั่วไปสามารถเข้าถึงการเรียนรู้ได้จากทุกแห่งตามแต่โอกาสจะอำนวย ซึ่งทุกคนมีโอกาที่จะพัฒนาชีวิตให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ด้วยการเรียนรู้อย่างไม่สิ้นสุดไปตลอดชีวิต อย่างไรก็ตาม การเรียนรู้อย่างมีคุณภาพเป็นสิ่งสำคัญที่จำเป็นต้องได้รับการวางแผนและส่งเสริมควบคู่ไปกับการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม เพื่อให้แน่ใจว่าสิ่งที่ได้เรียนรู้นั้นถูกต้อง และมีคุณภาพเหมาะสำหรับการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

บทบาทของสถาบันอุดมศึกษาในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนด้านการศึกษา

ด้วยวิถีชีวิตของมนุษย์เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากจากอดีต สถาบันอุดมศึกษาจากที่เคยมุ่งเป้าผู้เรียนเฉพาะที่จบจากมัธยมศึกษาตอนปลายอาจไม่เพียงพอและไม่สอดคล้องกับรูปแบบทางสังคมในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไป การที่มนุษย์มีอายุยืนนานมากขึ้นทำให้ต้องทำงานและเรียนรู้แบบผสมผสานกันไปตลอดทั้งชีวิต จึงไม่เฉพาะผู้เรียนที่เป็นเยาวชน แต่สำหรับผู้เรียนในทุกช่วงวัย การเรียนรู้เพียงครั้งเดียวจากการศึกษาในระบบไม่เพียงพอสำหรับการกระจายโอกาสการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพได้ ซึ่งนับเป็นอีกหนึ่งภารกิจสำคัญของสถาบันอุดมศึกษาที่ต้องพิจารณาให้ดำเนินไปอย่างจริงจังพร้อมๆ กับหน้าที่หลักในการผลิตบัณฑิต การวิจัยและพัฒนา การบริการทางวิชาการ และการทะนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม เพื่อสามารถตอบสนองความต้องการเรียนรู้ที่หลากหลายของคนในสังคมไปตลอดชีวิตได้อย่างยั่งยืน

จากการศึกษาของผู้ทรงคุณวุฒิและ UNESCO Institute for Lifelong Learning (2022) แนวทางของสถาบันอุดมศึกษาที่จะสร้างความยั่งยืนให้แก่สังคม มีดังต่อไปนี้

ภาพที่ 3 แนวทางของสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต

เริ่มจากสถาบันอุดมศึกษาพัฒนาแนวทางและกลยุทธ์เป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตตามลักษณะเฉพาะของสถาบัน สอดรับนโยบายจากภาครัฐที่ต้องการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงสำคัญ คือ ตลาดแรงงานแบบดิจิทัลและการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ สู่การปฏิบัติให้ครอบคลุมอย่างทั่วถึงทั้งสถาบัน โดยไม่ลืมนำความสามารถของบุคลากร

ในด้านต่างๆ ที่ช่วยผลักดันพันธกิจของสถาบันให้เป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Power & Macclean, 2013) ในการกำหนดโครงสร้างและกลไกการเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตมีประเด็นสำคัญที่ต้องพิจารณา คือ

- จัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ที่เน้นพัฒนาทักษะพื้นฐานและสมรรถนะทางอาชีพที่จะติดตัวผู้เรียน (Panich, 2012) ให้สามารถนำไปต่อยอดได้ ซึ่งช่วยบ่มเพาะการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต ในขั้นนี้ ผู้สอน มีบทบาทสำคัญในการออกแบบและจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งต้องคำนึงถึง ผู้เรียน ที่มีความหลากหลายและประสบการณ์แตกต่างกัน ส่งผลต่อความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียน
 - จัดหาแหล่งเงินทุนอย่างเพียงพอ ไม่ว่าจะเป็นทุนสนับสนุนจากรัฐบาล รายได้จากค่าธรรมเนียมการศึกษา กิจกรรมสร้างรายได้อื่นๆ โดยเงินทุนเหล่านี้จะสัมพันธ์กับคุณภาพของหลักสูตรที่ได้รับการรับรองโดยมีผลลัพธ์ที่วัดได้ ดังนั้นหลักการระดมเงินทุนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตจึงควรสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ต้องอาศัยความยืดหยุ่นในการจัดการเรียนการสอน โดยอาจยังไม่ใช้หลักสูตรที่ได้รับการรับรอง หรือเป็นหลักสูตรระยะสั้น แต่จะสามารถช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับทุกคนในสังคมได้
 - ใช้การประกันคุณภาพ เพื่อให้เกิดการยอมรับและเพิ่มประสิทธิภาพของการเรียนรู้ให้มากขึ้น กิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตมีความหลากหลาย ดังนั้นการกำหนดหลักเกณฑ์การประกันคุณภาพที่ชัดเจนจากหน่วยงานซึ่งเป็นที่ยอมรับจะเป็นกลไกใช้ตรวจสอบผลลัพธ์ที่ช่วยสร้างความมั่นใจในคุณภาพว่าหลักสูตรเป็นประโยชน์ สามารถตอบสนองความต้องการที่หลากหลายได้
- จากนั้นจึงเป็นแนวทางขยายการเข้าถึงการเรียนรู้และเพิ่มการมีส่วนร่วมกับสังคมทั้งในวงกว้างและชุมชนท้องถิ่น เพื่อเปิดโอกาสให้ทุกคนในทุกช่วงวัยสามารถเข้าถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้ (Office of National Higher Education Science Research and Innovation Policy Council, 2021) และ (UNESCO Institute for Lifelong Learning, 2022) ดังนี้
- สร้างหลักสูตรความร่วมมือกับภาคอุตสาหกรรมที่มีศักยภาพด้านเทคโนโลยี เพื่อพัฒนากำลังคนให้ตอบโจทย์ความต้องการ ความร่วมมือกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางสังคมช่วยให้เกิดมุมมองและองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ ซึ่งสามารถนำกลับมาใช้ออกแบบหลักสูตรให้มีความหลากหลายสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและสังคมที่ให้บริการได้
 - ปรับรูปแบบการเรียนรู้ให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยปรับให้ยืดหยุ่นเพื่อเอื้อประโยชน์สำหรับคนทำงานหรือผู้มีภาระครอบครัวที่ต้องรับผิดชอบ อาจเป็นหลักสูตรระยะสั้น (Non-Degree) ที่เน้นพัฒนาทักษะทางอาชีพให้กับแรงงาน และความรู้ที่หลากหลายตอบโจทย์ด้านเศรษฐกิจ-สังคมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยไม่ต้องผูกมัดกับการเรียนระยะยาว ในสถาบันอุดมศึกษา สามารถสลับเรียนไปมาระหว่างในเวลาและนอกเวลา หยุดพักได้เมื่อต้องการ ซึ่งจะช่วยให้ทุกคนสามารถเข้าถึงการเรียนรู้ได้มากขึ้น โดยยังสามารถดูแลครอบครัวและรับผิดชอบการทำงานไปพร้อมกันได้
 - พัฒนาระบบการรับรองผลการเรียนรู้และการให้หน่วยกิต (Recognition, Validation, and Accreditation: RVA) และการรับรองตามกรอบคุณวุฒิระดับชาติ ตลอดจนการสร้างเครือข่ายและแบ่งปันประสบการณ์การเรียนรู้ เพื่อพัฒนาการเรียนรู้แบบยืดหยุ่น (Flexible Learning) ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนในทุกช่วงวัยสามารถเข้าเรียนได้ตามความต้องการ โดยในความยืดหยุ่นจำเป็นต้องเริ่มตั้งแต่ขั้นตอนการรับสมัคร ระบบถ่ายโอนผลการเรียนรู้ข้ามระหว่างสถาบัน ระบบรับรองผลการเรียนรู้เดิมหรือประสบการณ์ที่มีมาก่อน ซึ่งอาจเป็นการรับรองจากภาคอุตสาหกรรมโดยนายจ้าง หรือใช้ระบบ Micro-Credentials ที่นำ Digital Certification (Badge) มาพิสูจน์ความสามารถและทักษะเฉพาะของผู้เรียน หรือเป็นการรับรองในรูปแบบอื่นที่จะช่วยให้เข้าถึงการเรียนรู้ได้มากขึ้น นอกเหนือจากการเรียนในระบบปกติ (Education Technology Development and Integration Support, King Mongkut's University of Technology Thonburi, 2021) โดยจะต้องมีการให้คำแนะนำและคำปรึกษา รวมถึงแผนการเรียนรู้ส่วนบุคคลร่วมด้วย
 - พัฒนาเทคโนโลยีส่งเสริมการศึกษา เทคโนโลยีมีความสำคัญช่วยเพิ่มความยืดหยุ่นในการเรียนรู้และทำให้เข้าถึงการเรียนรู้ได้ง่ายขึ้น ซึ่งคัมค่า ในยุคเทคโนโลยีพลิกผัน (Disruptive Technology) ความต้องการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาที่มีแนวโน้ม

เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคระบาดที่มีข้อจำกัดเรื่องการเดินทาง การเรียนรู้ผ่านออนไลน์ได้ถูกบูรณาการเข้ากับหลักสูตรเพื่อช่วยผู้เรียนให้สามารถเข้าถึงการเรียนรู้ได้ อย่างไรก็ตาม ผู้เรียนมีอิสระในการเรียนรู้ผ่านออนไลน์ ซึ่งต้องอาศัยความสามารถขึ้นนำตนเองมาใช้ตัดสินใจและดำเนินการต่างๆ เกี่ยวกับสิ่งที่เรียน อย่างไรก็ตาม การใช้เทคโนโลยีควรเป็นไปอย่างระมัดระวัง โดยคำนึงถึงวัตถุประสงค์และจริยธรรมทางการศึกษาระหว่างการเรียนรู้ด้วย

- เพิ่มการมีส่วนร่วมกับชุมชนท้องถิ่นเพื่อขยายโอกาสการเข้าถึงการเรียนรู้ ผ่านการบริการ และการวิจัยแบบชุมชนมีส่วนร่วมที่สัมพันธ์กับเศรษฐกิจของชุมชน (UNESCO Institute for Lifelong Learning, 2017) ในลักษณะเท่าเทียมและเป็นประโยชน์ร่วมกัน เปลี่ยนชุมชนมาเป็นหุ้นส่วนในการผลิตความรู้ การมีส่วนร่วมกับชุมชนเป็นความรับผิดชอบอย่างหนึ่งของสถาบันอุดมศึกษาที่ช่วยสนับสนุนโอกาสการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับคนในสังคมด้วย

สถาบันอุดมศึกษามีหน้าที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับทุกคนในสังคม การปรับบทบาทโดยกำหนดนโยบายและกลยุทธ์เป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตจะช่วยให้พันธกิจของสถาบันมีความชัดเจน นำไปสู่แนวทางปฏิบัติที่ไม่ได้มีเพียงแค่การจัดการเรียนการสอน การให้บริการ และการวิจัย แต่จะต้องช่วยสร้างความยั่งยืนให้แก่สังคมด้วย สอดคล้องตามนโยบายจากภาครัฐที่มุ่งขยายโอกาสการเรียนรู้สำหรับทุกคนในทุกช่วงวัย รองรับการเปลี่ยนแปลงของตลาดแรงงานแบบดิจิทัล และการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ โดยเน้นพัฒนาคนให้มีความรู้และทักษะทางอาชีพ เพื่อเพิ่มโอกาสในการทำงาน ซึ่งทำให้มีรายได้ ช่วยบรรเทาความยากจนและพัฒนาเศรษฐกิจ-สังคมของประเทศ นอกจากสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตจะเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ที่ทุกคนสามารถเข้าถึงและแสวงหาความรู้ได้ตลอดชีวิตแล้ว ยังกลายเป็นแหล่งความร่วมมือทางสังคมในทุกระดับด้วย โดยความรู้ที่ได้รับจากความร่วมมือเป็นประโยชน์ที่สามารถนำกลับมาใช้พัฒนาการดำเนินงานในด้านต่างๆ รวมทั้งใช้รับกลยุทธ์ของสถาบันให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการ ในขณะที่เดียวกับที่ต้องคงรักษาความเป็นมืออาชีพด้านการศึกษา เพื่อให้เป็นที่ยอมรับด้านคุณภาพสู่มาตรฐานสากลด้วย

บทสรุป

การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เริ่มต้นจากตัวเอง เกิดขึ้นได้ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย เป็นการปรับตัวของมนุษย์เพื่อความอยู่รอดท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โดยการเปลี่ยนแปลงสำคัญในปัจจุบัน คือ ตลาดแรงงานเปลี่ยนเป็นแบบดิจิทัล ซึ่งเต็มไปด้วยการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม และการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุที่คนมีอายุยืนนานขึ้น ในขณะที่อัตราการเกิดใหม่ลดลง แรงงานในอนาคตจึงต้องจัดเตรียมไว้สำหรับคนสูงอายุด้วย เมื่อเป็นเช่นนี้ความรู้ที่ผู้สูงอายุเคยได้จากการศึกษาในระบบจะล้าสมัยและไม่สามารถนำไปใช้ได้ทั้งหมด จึงยังคงต้องเรียนรู้และพัฒนาทักษะทางอาชีพอย่างต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มโอกาสในการทำงาน ซึ่งทำให้มีรายได้ รวมทั้งต้องเรียนรู้พัฒนาใช้เทคโนโลยีในการทำงานเพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตเพราะหากไม่เรียนรู้ การดำรงชีวิตในวันข้างหน้าจะกลายเป็นเรื่องยากลำบาก

เพื่อสามารถตอบสนองความต้องการเรียนรู้ที่หลากหลายให้กับผู้เรียนในทุกช่วงวัยได้ สถาบันอุดมศึกษาซึ่งเป็นศูนย์กลางทางความรู้ของสังคมต้องปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ด้วยการปรับบทบาทไปสู่ “สถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต” สอดคล้องตามนโยบายจากภาครัฐที่มุ่งส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับทุกคนในสังคม เพราะการศึกษามีความสำคัญต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจ-สังคมของประเทศ รวมถึงเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในด้านอื่นๆ การจะขยายโอกาสการเข้าถึงการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษาให้ครอบคลุมและเท่าเทียมกัน สถาบันอุดมศึกษาต้องจัดให้มีการเรียนรู้แบบยืดหยุ่น นอกเหนือการเรียนรู้ในระบบปกติ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนในทุกช่วงวัยสามารถเข้าเรียนรู้ได้ตามความต้องการ ความถนัด และศักยภาพของตนเอง แม้ต้องรับผิดชอบต่อการทำงานหรือดูแลครอบครัวไปด้วยพร้อมกัน โดยในการเรียนรู้แบบยืดหยุ่น หลักสูตรต้องมีความหลากหลายและบูรณาการความร่วมมือกับภาคอุตสาหกรรม เพื่อพัฒนาคนให้ตอบโจทย์ความต้องการของตลาดแรงงาน ซึ่งไม่เพียงแต่ความรู้ แต่ต้องเน้นพัฒนาทักษะที่จะติดตัวผู้เรียนให้สามารถนำไปต่อยอดได้และพัฒนาเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต แม้หลักสูตรจะมีความยืดหยุ่น โดยเอื้อให้

ผู้เรียนสามารถนำการเรียนรู้หรือประสบการณ์การทำงานจากแหล่งอื่นมาเทียบโอนข้ามระหว่างสถาบันได้ แต่หากสถาบันสามารถทำให้ผลลัพธ์จากการเรียนรู้แบบยืดหยุ่นนี้วัดได้ตามหลักเกณฑ์ของการประกันคุณภาพ ก็จะเป็นกลไกการตรวจสอบที่ช่วยสร้างความมั่นใจว่าเป็นการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและเป็นประโยชน์ สามารถตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงาน ซึ่งส่งผลต่อความน่าเชื่อถือที่กระทบต่อการจัดหาแหล่งเงินทุนของสถาบัน อย่างไรก็ตาม การขยายโอกาสการเรียนรู้ไม่ได้มีเพียงจากหลักสูตร แต่ยังรวมไปถึงการเรียนรู้จากการมีส่วนร่วมในการให้บริการ และการวิจัยด้วย โดยความรู้ที่ได้รับจากการมีส่วนร่วมกับสังคมในทุกระดับ รวมถึงชุมชนท้องถิ่น ที่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้งจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

การจะเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีประสิทธิภาพ เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และเครือข่ายทางวิชาชีพที่ช่วยคนให้มีความรู้และสามารถแสวงหาความรู้ได้ตลอดชีวิต สถาบันต้องไม่ลืมที่จะพัฒนานวัตกรรมด้านต่างๆ ที่ช่วยผลักดันพันธกิจในการเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต และส่งเสริมการนำเทคโนโลยีเพื่อการศึกษามาใช้อย่างทั่วถึงทั้งสถาบัน โดยเฉพาะ *ผู้สอน* ที่นอกจากต้องเก่งความรู้แล้ว ยังจะต้องสามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยสร้างสรรค์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนมากขึ้น ในขณะที่ผู้เรียนก็ต้องปลูกฝังผู้เรียนให้มีคุณลักษณะเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต โดยฝึกผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง และใช้ทักษะที่เกี่ยวข้องกับการคิด ซึ่งต้องตัดสินใจและแก้ไขปัญหาด้วยวิจารณญาณ เพื่อกระทำการให้สำเร็จลุล่วง เหล่านี้เป็นพื้นฐานสำคัญของผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตที่ควรได้รับการปลูกฝังตั้งแต่การศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทั่งเมื่อเข้าเรียนในระดับอุดมศึกษา ผู้เรียนซึ่งเริ่มเข้าสู่ผู้ใหญ่มักจะมีประสบการณ์มากขึ้นตามวุฒิภาวะ พร้อมทั้งจะเรียนรู้ โดยสามารถตระหนักได้ว่าสิ่งไหนสำคัญหรือจำเป็นต่อตนเอง เป็นแรงจูงใจจากภายในที่นำมาสู่การมีส่วนร่วมในทุกมิติของการเรียนรู้ จึงส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้แบบยืดหยุ่นของสถาบันอุดมศึกษาและการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีคุณภาพที่จะพัฒนาสังคมสู่ความยั่งยืนต่อไป

บรรณานุกรม

- Ates, H. & Alsai, K. (2012). The importance of lifelong learning has been increasing. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 46, 4092-4096.
- Beairisto, B. (2000). What Does It Take To Be A Lifelong Learner?. In B. Beairisto and P. Ruohotie (Eds.), *Empowering Teachers as Lifelong Learners: Reconceptualizing, Restructuring and Reculturing Teacher Education for the Information Age*. Tampere, Finland: University of Tampere.
- Centre for SDG Research and Support: SDG Move, the Faculty of Economics, Thammasat University. (2016). *SDG Move: Moving Towards Sustainable Future*. Retrieved from <https://www.sdgmovement.com/sdg-101/>
- Chancharoen, T. (2019). Learning Management for Thai Education 4.0. *Journal of Graduate Studies Valaya Alongkorn Rajabhat University*. 13(3), 216-229.
- Department of Older Persons. (2021). *Current Aging Society and Economy in Thailand*. Retrieved from <https://www.dop.go.th/th/know/15/926>
- Education Technology Development and Integration Support, King Mongkut's University of Technology Thonburi. (2021). *Role of Micro-Credentials in the Digital Age and Thai Education Today*. Retrieved from <https://www.ets.kmutt.ac.th/post/digital-transformation-microcredential>
- Kaplan, A. (2016). Lifelong Learning: Conclusions from A Literature Review. *International Online Journal of Primary Education*, 5(2), 43-50.
- Knapper, C. K., & Cropley, A. (2000). *Lifelong Learning in Higher Education*. London: Kogan Page.
- Knowles, M. S. (1980). *The Modern Practice of Adult Education: From Pedagogy to Andragogy*. Englewood Cliffs: Prentice Hall/Cambridge.

- Maclean, R., & Wilson, D. (2009). *International Handbook of Education for the Changing World of Work*. New York: Springer.
- Office of National Higher Education Science Research and Innovation Policy Council. (2021). *Adjust the Way to Study in Thailand: Emphasis on Building Skills for Thailand to Keep Up with the Changing World*. Retrieved from <https://www.nxpo.or.th/th/9456/>
- Office of the National Education Commission. (2003). *National Education Act B.E. 2542 (1999) And Amendments (Second National Education Act B.E. 2545 (2002)*. Retrieved from <https://www.moe.go.th/>
- Office of the Non-formal and Informal Education. (2008). *Promotion of Non-Formal and Informal Education Act, B.E.2551 (2008)*. Retrieved from <https://www.moe.go.th/>
- Organization for Economic Co-operation and Development. (2007). *Education at a Glance 2007: OECD Indicators*. Paris. Retrieved from <https://www.oecd.org/education/skills-beyond-school/40701218.pdf>
- Panich, V. (2012). *The Way of Learning for Students in the 21st Century*. Bangkok: ThaiSSF.
- Pattaragoranan, N. (2014). Concepts and Management Techniques of Adult Learning. *Journal of Education Silpakorn University*. 12(1, 2), 18-29.
- Power, C. N., & Maclean, R. (2013). Lifelong Learning: Meaning, Challenges, and Opportunities. In R. Maclean, S. Jagannathan, & J. Sarvi (Eds.), *Skills for Inclusive and Sustainable Growth in Developing Asia-Pacific*. Dordrecht: Springer.
- UNESCO Institute for Lifelong Learning. (2017). *Learning cities and SDGs: A guide for Action*. Retrieved from <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000260442>
- UNESCO Institute for Lifelong Learning. (2022). *Making lifelong learning a reality*. Retrieved from <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000381857>
- United Nation. (2019). *The Sustainable Development Goals Report*. Retrieved from <https://unstats.un.org/sdgs/report/2019/The-Sustainable-Development-Goals-Report-2019.pdf>
- United Nation. (2022). *The Sustainable Development Goals Report*. Retrieved from <https://unstats.un.org/sdgs/report/2022/The-Sustainable-Development-Goals-Report-2022.pdf>
- Vaill, P. B. (1996). *Learning as a Way of Being: Strategies for Survival in a World of Permanent White Water*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.